

[0033]

WURD BOEK STUDZJES

7. Beret - Beriet.

In 't kerkrekeningboek van Bozum (O.III, 39, blz. 108) vinden we genoteerd: 'Item utjoun for tijercks *beret* XXIX st.'

't Is zonder meer duidelijk, dat we in 't substantief *beret* te doen hebben met de stam van een Ofri. verbum *birêda*.

Nu heeft 't Ofri. echter twee verba van de vorm *birêda* gehad. De vraag is dus: van welk dezer beide werkwoorden is *beret* hier 't nomen actionis?

1. Het ene luidt in 't Mhd. en Nhd. *bereiten*, Mnd. *berêden*, Ned. *bereiden*, Nfri. *birêdde*. De meest algemene betekenis van dit verbum is: gereed maken, bereiden, *in orde maken*. Het had een Ofri. *ê* uit Germ. *ai*, evenals b.v. *dêla* naast Got. *dailjan*. We vinden het b.v. in O.II, 50: 'ende ist zeke dat dy jenne der dy dada on geet, dae broerscip (= gilde) een meeltijt *biret*, soe sel elk scutter jaen een ald flaemsca hael toe seelmyssa, ende hael toe bier'.

2. Het andere heeft Mhd. *berâten*, Mnd. *beraden*, Ned. *beraden*, Nfri. *biriede*. Dit werkwoord heeft een Ofri. *ê* uit Germ. *ê*, (Westg. *â*) (Vgl. Ohd. *tât*, Os. *dâd*, Ofri. *dêd(e)*, Nfri. *died*, Ned. *daad*). Dit verbum komt, zowel door generalisering als door specialisering, in de Germ. talen waarin 't voorkomt, in een groot aantal betekenissen voor. We vinden 't in de zin van: raad geven, beraadslagen, beslissen, een beslissende uitspraak doen enz., maar ook in die van voorthelpen, helpen, steunen, van 't nodige voorzien²), *een huwelijksuitzet geven*²); bezorgen, voor iets zorg dragen, *in orde maken*³). In de zin van: voor iemand zorgen door middel van een huwelijksgift, treffen we 't aan in O II,319. 'Ende forder wy wse kynden in tilbergued ende clayinghe to vorsiaen ende *bireden* als van eren to byheert'.

Enkel op grond van 't bovenstaande zouden we niet in staat zijn, te be-

slissen of *beret* in de bovengenoemde plaats van O. III, 39, als nomen actionis behoort bij 't eerstgenoemde *birêda* of bij 't tweede: beide toch hebben de betekenis gehad van: in orde maken en beide kunnen als stam (nomen actionis) de vorm *beret* (met verkorte *ê*) gehad hebben.

Op blz. 110 in dezelfde oorkonde vinden we echter de variant: 'for tijercks *beriet*'. Deze laatste vorm nu met *ie* bewijst, dat we hier te doen hebben met een vorm van 't in de tweede plaats genoemde *birêda*, waarin de Ofri. *ê* ontstaan is is uit de Oudgerm. *ê*, (Westg. *â*). Deze *ê* toch is in de jongere taal regelmatig overgegaan in *ie* (Nfri. *biriede*). Het substantief *beriet* kunnen we dus beschouwen als de jongere vorm van *beret*, in de zin van: het in orde brengen.

Nog een enkele opmerking voegen we hieraan toe. In O. I, 35 (blz. 21) lezen we. 'dat wi (nl. Jaen en Atta) al Syerthma gued tho Birdauwert vri ende quyt *berath* da apt ende da convent tho Clercomp sonder allerhande weerziden'. *Berath* is hier praes. 1 plur. van *beraden*, dat blijkbaar de zin heeft van *schenken*. Deze vorm met *a* zullen we hier als hollandisme te verklaren hebben.

1) Ook 't Mnl. heeft *beraden* in deze betekenissen gehad b.v. *Ferguut* vs. 3168:

'Die rike God moet (= moge) mi beraden (= 'helpen)'; en *Der Leken Spiegh*. III, 3,324: 'Sidi met kinderen verladen, Die ghi niet wel en cont *beraden*, So doetse dan daer toe keren Datsi hare ambocht leren'.

2) Ook in deze zin heeft 't Mnl. het verbum gehad, speciaal in Oostnederl. teksten b.v. in Nijhoff's *Gedenkwaardigh. van Gelderland*, II, 148: 'Ende voortmeer onze kindere, de (=die) wy nu hebben..., dat wy de *beraden* solen nae rade des heren van Bronchorst'.

3) Vgl. voor 't Mnl. b.v. *St Servatius*, II 1352: 'Sij hadden langhe daer bevoren Haer dinck daer toe *beraden* (= in orde gemaakt) Alse die wijsliken daden'.